

**MAVZU: ESHITISHDA NUQSONI BÖLGAN SHAXSLARNING
JAMIYATDAGI ÖRNI**

Ilmiy raxbar: Asqarova Ra'no

Turanova Gulshoda

Nizomiy nomidagi TDPU

“Maxsus pedagogika va

Inklyuziv ta'lim“ fakulteti

2-kurs talabasi Turanova Gulshoda.

Annotatsiya:

Eshitishda nuqsoni бўлган shaxslarning jamiyatdagi ўrni, ularni ta'limga va jamiyatga integratsiya qilish yo'llari, bunda Inklyuzif ta'limning ahamiyati. Inklyuzif ta'limning ijobiy va salbiy taraflari haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Inklyuzif ta'lim, integratsiya, anormal rivojlanish, eshitishda nuqsoni bolgan shaxs (e.n.b bola), surdopedagog, rehabilitatsiya.

Kirish:

Bugungi kunda eshitishda nuqsoni bolgan shaxslarni jamiyatdagi ornini oshirish uchun ko'plab shart-sharoitlar yaratilib berilmoqda. Ularni jamiyatga va ta'limga integratsiya qilish uchun ko'plab say-harakatlar amalga oshirilmoqda. Ularning ta'lim olishi uchun maktabgacha ta'lim muassasalari va maxsus ta'lim muassasalari ish jarayonlarini olib borayabdi. Bunda ularning eshituv qoldiqlariga va imo-ishoraga tayangan holatda dars olib borilmoqda. Ularning bilim olish jarayoni va jamiyatga erta qo'shilishi uchun bugungi kunda inklyuzif ta'lim yurtimizda joriy etildi.

Antik davrlarda anormal rivojlangan shaxslarni, xususan e.n.b shaxslarni Xudoning qarg'ishi teggan yoki ota-onasi qilgan gunohlariga javob berayotgan lanatlangan kishi sifatida qarashgan. Shu sababli ularga jamiyatda bir qancha to'siqlar qoyilgan, sog'lom insonlar ega bo'lgan huquqlardan mahrum bo'lgan. Masalan: yer-mulkka ega bo'lish, ta'lim olish, oila qurish va hokozo. Vaqt o'tkan sari ilm-fan rivojlanib boradi va o'rta asrga kelib e.n.b shaxslarni yordamga

International Conference on Economics, Finance, Banking and Management

Hosted online from Paris, France

Website: econfseries.com

24th March, 2025

muhtoj shaxs ekanligini anglab yetishadi .

Dastlab yevropada eshitishda nuqsoni bõlgan shaxslar uchun mõljallangan ta'lim dasturlari ishlab chiqila boshlaydi va alohida ta'lim muassassalari faoliyat kõrsata booshlaydi. Bugungi kunga kelib e.n.b shaxslarni jamiyatga integratsiyalash juda dolzarb masalaga aylanib borayabdi. Zaif eshituvchi bolalarni inklyuzif ta'limga jalb etish chora-tadbirlari amalga oshirilmoqda.

Inklyuzif ta'lim-bu sog'lom bolalar bilan bir qatorda yengil darajadagi anormal bolalarni bir ta'lim muassasasida taxsil olishi va ular õrtasidagi tõsiqni bartaraf etish demakdir. Bu jarayon zaif eshituvchi bolani jamiyatga qõshilishini va õz õrnini topishiga juda katta yordam beradi.

Jamiyatdagi qarashlar. Bugungi kunga kelib inklyuzif talim tushinchasiga ikki taraf lama qarash mavjud. Ijobiy va salbiy. Ijobiy tarafi, agar anormal rivojlangan bola umum ta'lim muassasasida sog'lom tengdoshlari qatorida taxsil olsa uning faolligi ortadi, ota-onasini yonida doimiy bõladi, jamiyatdan uzilib qolmaydi. Salbiy taraflari esa ,jamiyatning aksariyat qismi inklyuzif ta'limni yoqlamayotgani ularning bu ta'lim boyicha ma'lumotga ega emasligi. Kopchilik ota-onalar bolalarini anormal bola bilan birga ta'lim olishini xoxlashmaydi, ularning õzlashtirishiga salbiy tasir korsatishidan xavotir oladi.

Eshitishda nuqsoni bõlgan shaxslarning ta'limini tashkil qilish jarayonini olimlar uzoq yillardan beri õrganib kelishgan. Dastlab yevropa olimlari :Rudolf Agrikola, Jerolamo Kardano, Xuan Pablo Bonet. Bu olimlar etishda nuqsoni bõlgan bolalar uchun dars qõllanmalarini ishlab chiqqanlar.

Jerelamo Kardano "Nafisliklar" "Sezgilar fiziologiyasi" "Mening hayotim" kabi asarlarida karlik oqibatida soqovlik yuzaga kelishini aytib õtgan. Bundan tashqari surdopedagogika sohasiga õzbek olim va olimalari tomonidan ham juda katta hissa qoshilgan. Xususan: Fayziyeva Ubayda Yunusova -bu olima tomonidan bolalar uchun mõljallangan alifbe darsligi, Dildora Asadovna tomonidan nutqiy faoliyatini rivojlantirish va uning mazmuni, yangi interfaol metodlarni ishlab chiqqan .

Jamiyatimizda bõlayotgan bu say-xarakatlarning barchasi e.n.b shaxslarni ta'limga va jamiyatga integratsiyalash va ular õrtasidagi tõsiqni bartaraf etishga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Akhmedova, L. (2017). Eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar va ularning rivojlanishi. Toshkent: Fan.
2. Usmonova, N. (2019). Pedagogik yondashuvlar va inkluziv ta'lim. Toshkent: O'zbekiston ta'limi.
3. Tashkenbaeva, G. (2015). Nutq rivojlanishi va muloqotdagi qiyinchiliklar. Buxoro: Ma'naviyat.
4. Maxsus pedagogika (Mutaxassislikka kirish) M.U. Xamidova
5. Maktabgacha surdopedagogika X.J. Kalbayeva
6. Maxsus psixologiya L.R. Mo'minova, N.Z.Abidova, M.U.Xamidova, D.B.Yakubjanova